

4. Енциклопедія Канадських досліджень. Оттава: Університет Оттави, 2021. 450 с.
5. Лі Дж. М. Взаємодія французької та англійської мов у Канаді. Монреаль: Університет Монреаля, 2016. 257 с.
6. Міллер Д. К. Традиційні канадизми: історія запозичень із мов корінних народів. Торонто: Press Canada, 2019.

ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНА РОЛЬ ІМЕННИКІВ У ПРОМОВАХ ІСТОРИЧНИХ ОСІБ ТВОРУ Т. ЛІВІЯ «ІСТОРІЯ» (на матеріалі промов першої декади твору)

Швед Емілія

кандидат філологічних наук, доцент

Дацьо Оксана

старший викладач

Яцків Олександра

старший викладач

Кафедра романських мов та зарубіжної літератури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Для мовознавців, стилістів, учених, що вивчають проблеми риторики, дуже важливим є ознайомлення з витоками сучасної риторичної і стилістичної науки, а також лінгвостилістики, що оформилась дещо пізніше, щоб на базі славних традицій античної риторики розвивати сучасну науку.

Цінним матеріалом у цьому плані є твір відомого римського історіографа Тіта Лівія «*Ab urbe condita*», чи скорочено в українському перекладі «Історія», що наповнений численними промовами історичних осіб, які укладені автором з великою риторичною майстерністю.

У працях зарубіжних та вітчизняних дослідників неодноразово висловлювалася думка про те, що промови «Історії» є втіленням усіх кращих традицій античної риторики [1; 2; 3; 4].

Актуальність дослідження полягає у тому, що матеріалом спеціального вивчення більшості вітчизняних та зарубіжних науковців стали в основному промови інших декад твору, промови ж першої декади залишились поза увагою дослідників. У науковій літературі відсутнє комплексне вивчення цієї проблеми.

Метою дослідження є фіксація та аналіз специфіки вживання морфологічних ресурсів промов, зокрема, іменників, автором «Історії» та виведення своєї точки зору щодо лінгвостилістичних особливостей промов, які, без сумніву, теж є важливим засобом аргументації.

Матеріалом дослідження слугують промови історичних осіб першої декади твору Т. Лівія «*Ab urbe condita*», що у сумі складають 914 Вайсенборнівських рядків [5; 6].

Оскільки іменники квантитативно переважають, то зупинимося спершу на функціонально-стилістичному аналізі цієї частини мови. Лівій вводить у текст промов 81 власну назву. Усіх їх можемо розділити на такі лексико-семантичні групи:

1) назви народів: Sabini /III, 17, 6/, – сабіняни; Aequi /III, 19, 12/, – екви; Hernici /III, 67, 1/, – герніки; Galli /V, 51, 3/, – галли. Відомий дослідник античності Л. Кюнаст зазначає, що у Лівія паралельно з формою Veienti можемо зустріти Veiente [3; с. 38];

2) назви богів: Juno /III, 17, 3/, – Юнона; Minerva /III, 17, 3/, – Мінерва; Vesta /III, 17, 1/, – Веста;

3) назви країн: Italia /V, 54, 5/, – Італія; Etruria /V, 67, 2/, – Етрурія;

4) назви міст: Roma /III, 19, 7/, – Рим; Veī /V, 5, 9/, – Веї;

5) назви легендарних та засвідчених історією історичних осіб і діячів: Romulus /III, 17, 6/, – Ромул; Maelius /VI, 18, 9/, – Мелій; Numa Pompilius /IV, 3, 10/, – Нума Помпілій; Appius Claudius /III, 45, 6/, – Аппій Клавдій; Publius Valerius /III, 19, 7/, – Публій Валерій.

Переважає вживання понять з абстрактними значеннями. Якщо говорити про експресивну функцію іменників, то перш за все вона у парному вживанні цієї частини мови: ductu et auspicio /III, 17, 2/, – під керівництвом і верховним командуванням; vocis verborumque /III, 68, 4/, – слів і промов; turbarum ac seditionum /III, 68, 11/, – сум'ять і заколотів; contumeliam ignominiamque /IV, 4, 12/, – образ і зневага; tecta ac recussus /VI, 18, 9/, – притулки та сховища.

Такі субстантивні редуplikовані комплекси сприяють підсиленню думки та експресії вислову.

Нерідко з метою нагнітання пафосу автор використовує іменникові ампліфіковані ряди, як от:

1) Ecquis rettulit aliquid ad coniugem ac liberos praeter odia, offensiones, simultates publicas privatasque /III, 68, 5/, – Хто з вас приніс що-небудь до дружини та дітей крім гніву, ненависті, образ державних та особистих;

2) ... cui deorum hominumque indignum videri potest inquit, eos viros, quos vos sellis curulibus, toga praetexta, tunica palmata et toga picta et corona triumphali laureaue honoraritis. /X, 7, 9/, – Каже те, що, очевидно, недостойне богів і людей цих мужів, яких всі вшановуєте курульними престолами, тогою з пурпурною каймою, прикрашеною пальмами тунікою і тріумфальною тогою та лавровим вінком переможця.

Стилістична функція таких іменникових ампліфікованих рядів є очевидною. Могутнім стилістичним чинником виступає у промовах категорія роду, ця стилістема реалізується в результаті наділення неживих речей властивостями живих: res publica vocet, non merito dicat... /IV, 4, 7/, – Якщо б республіка покликала, чи не заслужено б сказала... Спостерігаємо цікавий випадок вживання у показовій функції граматичної категорії числа, де власна назва, функціонуючи у множині, стає стилістично вмотивованою: Obsecro vos, Tarquinii, tribuni plebis... /VI, 40, 10/, – Закликаю вас, Тарквінії, народні трибуни. У цьому випадку іменник Tarquinii виступає у функції узагальнення. Такого типу форми множини узагальнених власних імен застосовуються автором для вираження презирства

та надання стилю саркастичного колориту, негативного ставлення до сукупності осіб, яким дається така узагальнююча назва.

Нагромадження іменникових комплексів сприяє описовості тексту: ... *patria in mentem veniret, colles campique et Tiberis et adsueta oculis regio et hoc caelum, sub quo natus educatusque essem* /V, 54, 3/, – ... мені згадалась батьківщина, пагорби, поля, Тібр, весь цей звичний для очей вид і це небо, під яким я народився та виріс. Введення у текст таких конгломератів іменників сприяє ліризму, інтимізації тону розповіді, що за задумом автора повинно вплинути на патріотичні почуття римлян.

Не менш важливе значення при вивченні мовних фактів має і кількісний підхід. У результаті статистичних досліджень нами були отримані такі дані, – найчастіше вживаними є іменники: *plebs* – (40); *patres (patricii)* – (38); *deus* – (37); *urbs* – (34). Серед рідко вживаних іменників: *supplicium* – (1); *familia* – (3); *iniuria* – (5). Частотність вживання частин мови, зокрема іменників, характеризує тематику, що переважає, а тим самим і ідею.

Таким чином, дослідження найважливіших функцій іменників промов історичних осіб – їх емоційно-експресивної ролі засвідчує таке: хоч вибір частин мови зумовлений логіко-семантичними обставинами мовлення, все ж з точки зору експресивних можливостей вони мають вагомий вплив на лінгвістику тексту.

В результаті дослідження власні назви промов розподілились на такі ЛСТГ: назви народів, назви богів, назви країн, назви міст, назви легендарних та засвідчених історією осіб та діячів. Переважає вживання понять абстрактного змісту. Якщо мова йде про виражальну роль іменника, то вона у парному вживанні його, нагромадженні комплексів субстантивів, що сприяє описовості тексту. Спостерігаємо уміле використання категорії роду та числа іменників, що сприяє переконливості тексту промов.

Іменники промов служать якнайефективнішому втіленню задуму автора, дослідження ж їх аргументаційної ролі дозволяє пролити світло на основну ідею твору та зрозуміти специфіку ідіостилу автора.

Список використаних джерел

1. Bernhardt G. Grundriss der Römischen Literatur. Halle, 1850. S. 542–545.
2. Bruns J. Die Persönlichkeit in der Geschichtsschreibung der Alten. Kiel, 1897. 84 s.
3. Kühnast L. Die Hauptpunkte der Livianischen Syntax. Berlin, 1871. 402 s.
4. Stacey S. G. Die Entwicklung des Livianischen Stiles. Leipzig, 1896. 66 s.
5. Titi Livi. Ab urbe condita libri / W.Weissenborn. M.Müller.lib. I–VI. Lipsiae., 1910. 396 s.
6. Titi Livi. Ab urbe condita libri / W.Weissenborn. Bd. III. Buch. VI–X. Berlin, 1876. 220 s.